

Forfatter: Holberg, Ludvig

Titel: Udrag fra Moralske Tanker (DK)

Citation: Holberg, Ludvig: "Moralske Tanker", i Holberg, Ludvig: *Moralske Tanker*, udg. af F.J.Billeskov Jansen ; Jørgen Hunosøe , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, 1992, s. 400. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-holberg13val-shoot-idm139659560960272/facsimile.pdf> (tilgået 24. april 2024)

Anvendt udgave: Moralske Tanker

- slutninger. – *befalde*: synes om. – *Revelation*: åbenbaring. – *Tertullian* (ca. 160-220): rom. kirkefader. Fra Bayle, *Dictionnaire*, artikel Simonide, note F. Herfra også kritikken af »den gode T». – *Euklid* (ca. 300 f.Kr.): gr. matematiker. – *Particulariteter*: enkeltheder, detaljer. – *Serapion*: fører for en gruppe ægypt. munke, som kaldtes antropomorffitter; de holdt fast på, at Gud havde menneskelig skikkelse (4. årh.).
- 82 *Origenes* (ca. 181-ca. 251): gr. kirkefader. – *symboliske Bøger*: se n.t.s. 36. – *den Forordning*: af Peter den Store, jf. *Helte-Historier*, SS XI: 129-130. – *Providence*: forsyn. – *acomoderet*: tillempet. – *Psalmisten*: Davids Psalmer, Salmernes Bog i GT. – *nedrige*: lave. – *Orbis pictus*: lat. verden i billeder. Berømt illustreret skolebog (1657) af den tjekkiske pædagog Johan Amos Comenius – *Decosverter*: opdagelser. – *Ministri*: lat. tjenere.
- 83 *fære Æde*: abortere. – *Præsumtion*: indbildning, indbildskhed. – *en vis Helgen*: Hellig Anders. – *Perspectiver*: kikkerter. – *Vortex*: lat. hvirvel. – *befattes*: indbefattes.
- 84 *underholder*: holder i live. – *Charron*, Pierre (1541-1603): fr. filosof. Citatet, som er udskrevet af Bayles *Dictionnaire*, artikel Simonide, note G, er fra skriftet *Om de tre sandheder* (1. bog, kap. 5) (1593). – *Creatureres*: de menneskelige væseners. – *manieres*: fattes. – *efter Rigueur*: bogstaveligt; strengt. – *Expedient*: udvej. – *Vacuum*: tomrum.
- 85 *nogenledes*: næsten. – *subsistere*: eksistere. – *anseer*: tager hensyn til. – *venere*: vise veneration, ære. – *nedrige*: lave. – *Missionen*: se n.t.s. 37.
- 86 *Entretiens*: fr. underholdning; samtaler. – *Tolderen*: Luk. 18,13. – *Kingos Psalme-Bog*: udkom 1. gang 1699.
- 87 *Ad Janum Metaphysicum*: lat. Til Jens Metafysicus. – *Metaphysicus*: kender el. dyrker af metafysik, dvs. læren om det der er uden for den fysiske verden el. erfaringens område, begrebsfilosofi. – *O te felicem!* (. . .): O du lykkelige, hvem alene det er givet at erfare tingenes årsager, for hvem intet vil være skjult. – *quorum* (. . .): fra Plinius d.Æ.: *Historia naturalis* 2,1. – *Revelation*: åbenbaring. – *Naturens Lys*: om erkendelse, indsigt der udelukkende bygger på fornuften el. de medfødte åndelige evner. – *det andet Nicæniske Consilium*: 787, omtales *Almindelig Kirke-Historie*, SS X: 318-319.
- 88 *Johannes af Thessalonike* (7. årh.): gr. ærkebiskop. Citatets proveniens uvis. – *U-held*: ulykke. – *Anselmus*: »døde 1109», *Almindelig Kirke-Historie*: SS X: 420, hvor ærkebiskoppens levned gennemgås. Holberg støtter sig til Bayle: *Dictionnaire*, artiklen Averroës, note E. – *Th. Bartholin den Ældre* (se n.t.s. 299): udgav 1676 et skrift *De libri legendis, Om bøger at læse*, som Bayle her citerer. – *Machinerne*: organismerne – *Demokrit* (ca. 460-ca. 370 f.Kr.): gr. filosof. Grundlagde en mekanisk-materialistisk verdensanskuelse: den gr. atomisme. Påvirkede bl.a. *Epikur*, jf. n.t.s. 68. – *Corporealist(er)*: person med materialistisk livsanskuelse.
- 89 *Hylozoiter*: en af den eng. filosof Cudworth (1617-1688) brugt betegnelse for tilhængere af den teori, at materie er forbundet med liv og liv en egenskab ved materien. – *Straton* fra Lampsakos: gr. filosof, der virke-